

4. Zpráva výboru ústavně právního k vládnímu návrhu zákona o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků (tisk 343).

Zpravodajem je poslanec dr. **Klinger**. Prosím, aby se ujal slova.

Zpravodaj posl. dr. Miroslav **Klinger**: Vážené Národní shromáždění, soudružky a soudruzi!

XI. sjezd Komunistické strany Československa vymezil řadu úkolů politických, hospodářských i kulturních. Mezi nejdůležitější patří v oblasti zákonodárné vytvoření takových předpokladů, jež by umožnily likvidovat co nejrychleji poslední zbytky kapitalistického společenského řádu. Má se zabránit vzniku soukromého podnikání, docilování hospodářsky neodůvodněných zisků, které nejsou plně podloženy prací. Zásadou je, aby tato zákonná opatření přispěla k převýchově občanů v socialistickém duchu, ve způsobu myšlení i jednání a tím k vymýcení zbytků spekulace. V podstatě jde o dovršení revoluce sociální a revoluce kulturní.

Jednou z oblastí, kterou ponechával dosavadní právní řád této soukromokapitalistické formě výdělků, byli stálí přísežní soudní znalci a tlumočníci. Ti tvořili mezi našimi pracujícími občany zvláštní kastu se všemi charakteristickými znaky bývalých svobodných povolání či koncesovaných živností. Nešlo tu o vykořisťování člověka člověkem. Znalci i tlumočníci vykonávali své funkce osobně, takže nešlo ani o bezpracný zisk v plném tohoto slova významu. Přece však znalectví a tlumočnictví umožňovalo poměrně řídké vrstvě našeho občanstva, aby dosahovala nepřiměřeně vysokých odměn. Přísežní znalci a mnohde i tlumočníci vykazovali pracovní dobu, potřebnou k vypracování posudků v takovém rozsahu, že by prakticky nemohli ani plnit své povinnosti ve svém hlavním zaměstnání. Ze strany zaměstnavatelů nebyla zajištěna kontrola této jejich činnosti. Výkon znalecké nebo tlumočnické funkce byl mnohdy v rozporu s povinnostmi těchto osob jako zaměstnanců a sváděl k tomu, aby tyto osoby na svůj řádný pracovní poměr někdy pohlížely pouze jako na nutný průvodní zjev a za hlavní své povolání a pramen výdělků považovaly zcela po živnostensku provozované znalectví či tlumočnictví. To je ovšem v naprostém rozporu se socialistickou morálkou a společenským významem práce. O zápis do seznamu stálých znalců i tlumočnicků byl přirozeně velký zájem. Šlo v podstatě o funkci výnosnou, při které byla i možnost korupce a příležitosti k ní bylo dostatek.

Právní předpisy, které upravovaly poměry znalců a tlumočnicků, nesly charakteristické znaky doby, v níž vznikaly. Byly to předpisy z doby kapitalismu, jež teprve zákonem o stálých přísežných znalcích a tlumočnících z roku 1949 a vládním nařízením vydaným k tomuto zákonu o odměnách a náhradě hotových výloh byly poněkud přizpůsobeny nutným požadavkům našeho společenského zřízení, směřujícího k socialismu. V úpravě šlo zejména o výběr těchto osob, trestní sankce proti nim a o hlavní zásady platné pro jejich odměňování. Tato úprava nemohla však postačit v době prudkého vývoje socialistického hospodářství. Docházelo častěji k nežádoucímu zjevu, že socialistický sektor byl nucen používat služeb těchto samostatných podnikatelů a honorovat je podle jimi sestavovaných výkazů prací, takže docházelo k ekonomicky nepodložené rozmnožování příjmů obyvatelstva. Soudy sice měly zákonem danou možnost vyžádat si znalecké posudky od státních ústavů a orgánů státní správy. Nebylo však možno použít těchto předpisů tam, kde jiné orgány státní správy potřebovaly znalecký posudek. Při trvajícím pracovním zatížení státních orgánů a ústavů nebylo také všude dost ochoty provádět znalecké úkony pro soudy. Nebylo také možné vyžadovat podobné posudky od vědeckých a výzkumných ústavů, zařízení, podniků a jiných útvarů socialistického sektoru. Tak se nejen zachovávalo soukromé podnikání v oboru

stálých přísežných znalců a tlumočnicků, ale i stále a stále nově vznikalo. To proto, že soudy a různé orgány státní správy i podniky socialistického sektoru musely si opatřovat odborná posouzení řady rozhodných skutečností od těchto osob. Ježto se podstatně změnila podmínka, z nichž vycházel platný právní řád při ustanovování znalců a tlumočnicků a při úpravě jejich odměn, je nyní nutno přikročit k jeho změně, aby dovršení socialismu v naší vlasti a další přechod do komunistické společnosti se dál v duchu socialistické zákonnosti.

Proto vláda předkládá Národnímu shromáždění osnovu zákona o úpravě poměrů znalců a tlumočnicků.

Nutno však říci, že navrhovaná osnova zákona se nevypořádává s úkolem beze zbytku. To proto, že nejsou dosud plně vytvořeny předpoklady pro úplné řešení. Je tomu tak zejména u tlumočnicků, kde v podstatě podnikatelský charakter této činnosti musí být prozatím zachován, poněvadž organizace tlumočnických služeb socialistickým sektorem je u nás teprve v počátcích svého vývoje. Nemáme dosud ani orgán či organizaci, jež by ve většině těchto případů zajišťovaly v dostatečné míře poskytování těchto služeb orgány socialistických organizací. Ve výjimečných případech je nutno tento charakter činnosti připustit i u znalců, a to z téhož důvodu. Zde však půjde skutečně o případy ojedinělé, takže nehrozí zde nebezpečí, že by se vytvořily nové kasty soudních či jiných znalců se soukromopodnikatelským charakterem.

Nelze nepoukázat ani na to, že přenesením povinnosti znalecké na pracovníky orgánů státní správy a organizací socialistického sektoru a ekonomickým zapojením celé znalecké agendy na aparát těchto orgánů do jisté míry vzrostou úkoly těchto orgánů a jejich pracovníci budou zatíženi dalšími povinnostmi vedle své vlastní práce. Tyto obtíže bude však možno překonat vhodnými organizačními opatřeními a bude na to třeba pamatovat i při plánování.

V úvodním ustanovení shrnuje osnova nejdůležitější zásady nové úpravy. Dříve platné právo svěřovalo péči o výběr znalců, jejich prověřování a ustanovování krajským soudům. Tam také byli znalci zapisováni do seznamů.

Naproti tomu osnova nového zákona ve shodě s rozvojem našeho hospodářství odstraňuje instituci stálých znaleckých seznamů a povinnost i odpovědnost za ustanovování znalců přenáší ze soudů na orgány státní správy a organizace socialistického sektoru všeho druhu. Ty propříště budou povinny označit ze svých pracovníků (zaměstnanců či členů) vhodnou osobu, která má provést konkrétní znalecký úkon z oboru působnosti požadovaného orgánu či organizace. Znalcem může na rozdíl od dřívějšího právního stavu být propříště jen osoba, která je pracovně činná v některém orgánu státní správy nebo organizaci socialistického sektoru, ať již v řádném pracovním poměru nebo poměru obdobném, jako je poměr členský, dlouhodobá brigáda apod.

Dosavadní možnost požádat ve výjimečných případech o posudek nebo o přezkoumání posudku státní orgán nebo státní ústav, se osnovou zákona nejen ponechává, ale výslovně se rozšiřuje na všechny orgány, oprávněné vyžadovat si označení znalců.

Na rozdíl od dřívějšího právního stavu přesunuje osnova zákona povinnost prošetřit osobu znalce, zda vyhovuje potřebným předpokladům, na organizace, jež jej označí. Jde o zjednodušení dosavadní praxe, a orgánům a organizacím, kteří znalce označují, nevzniká tím další zatížení, ježto znají jak osobní poměry, tak i odbornou kvalifikaci svých pracovníků.

Místo dosavadního seznamu stálých soudních znalců, který vedly krajské soudy, zavádí osnova zákona pouze orientační seznam orgánů a organizací, povinných označovat své pracovníky za znalce, a to podle oborů činnosti.

Vládní návrh zákona má i předpis, upravující otázku vyloučení znalce, a o tom, kdy znalec je oprávněn odepřít podání posudku.

Znalci jsou povinni, stejně jako je tomu při výkonu jiných veřejných funkcí, složit před provedením úkonu slib, jehož slovní znění osnova zákona upravuje ve shodě se změněnými poměry poněkud odchylně od dřívější přísahy.

Pronikavou změnu dosavadního právního stavu zavádí § 8 vládního návrhu zákona. Dosud příslušela náhrada hotových výloh i odměna znalci osobně. Nyní připadne tato náhrada i odměna dožádanému orgánu státní správy nebo organizaci socialistického sektoru, která navrhla znalce z okruhu svých pracovníků. Důležitým ustanovením navrhovaného zákona je, že organizace státní správy nebo socialistického sektoru, dožádané o označení znalce, přejímají plnou odpovědnost za to, že doba uvedená ve vyúčtování jako potřebná pro znalecký úkon je přiměřená provedenímu znaleckému úkonu.

Návrh zákona zdůrazňuje, že znalec vykonává svůj úkon v rámci pracovních povinností u orgánu či organizace, jež ho označila. Za úkon odpovídá sám. Podléhá však doзору své organizace tak, jako při plnění svých ostatních povinností. Ústředním úřadům a orgánům se ukládá zajistit, aby znalci prováděli úkony v jejich oboru působnosti urychleně a kvalitně. Ústřední úřady a uvedené orgány mohou také stanovit, jak budou propříště organizovány znalecké služby v oboru jejich působnosti. Pokud jde o honorování znalců organizacemi, které je označily, odkazuje návrh zákona na prováděcí předpisy, jež budou vydány. Podle dosud platných předpisů nemohou organizace použít částek, které za znalecké úkony obdrží, k vyplácení odměn svým pracovníkům. Na druhé straně v souladu se zásadou "odměna podle zásluhy" nelze znalcům odpírat nárok na odměnu za práce nad pracovní úvazek, práci přesčas, mimořádnou kvalitu posudku atp. Proto osnova zákona pamatuje i na tyto případy, jež bude nutno vyřešit.

Pokud jde o tlumočníky, neliší se návrh zákona tak výrazně od dosud platného práva, jako je tomu u znalců. U tlumočnicků nevyskytovalo se tolik závad. Jejich výkony, ať již šlo o překlady písemností či ústní tlumočení, byly mnohem snáze kontrolovatelné, takže k docilování hospodářsky neodůvodněných zisků mohlo docházet jen výjimečně. Návrh zákona ponechává proto stále seznamy tlumočnicků u krajských soudů tak, jako tomu bylo dosud. Právo navrhopvat osoby tlumočnicků vyhrazuje však orgánům a organizacím socialistického sektoru tak, že nebude se moci projevovat iniciativa jednotlivců, kteří se dříve o zápis do seznamu tlumočnicků ucházeli ve snaze, zajistit si tímto způsobem zdroj výdělků. V tom především je spatřovat pokrok proti stavu dnešnímu.

Právo ustanovovat tlumočníky a prošetřovat předpoklady nutné k jejich ustanovení zůstává vyhrazeno předsedovi krajského soudu. Osnova zákona obsahuje dále ustanovení o právu předsedy vyžadovat si podle potřeby od orgánů státní správy a organizací socialistického sektoru označení způsobilých osob obdobně, jako návrh zákona určuje u znalců. Je to proto, aby byl zajištěn potřebný počet tlumočnicků. § 10 vládního návrhu zákona má konečně ještě ustanovení o tlumočnickém osvědčení, pečeti, doložce a slibu.

Tlumočnickovi stejně jako dosud přiznává se nárok na náhradu hotových výloh a na odměnu podle stanovených sazeb. Osnova počítá s tím, že organizace tlumočnických služeb socialistickým sektorem v budoucnu u nás pokročí po vzoru Pražské informační služby a Státního nakladatelství technické literatury a že používání tlumočnických služeb jednotlivců bude postupně likvidováno.

Navrhovaná osnova zákona má i ustanovení výjimečného rázu. Je to pro případ, že může jít o znalecký posudek z oboru, který nepatří k pracovní náplni některého orgánu či organizace. Je tomu tak např. v oboru znalosti písma mimo úsek trestního řízení, může jít i o případy

zcela mimořádné. V takových výjimečných případech je možno svěřit znalecký úkon jednotlivci, který má potřebné k tomu znalosti. Může se tak stát i v případě, že jsou zde jiné závažné důvody (např. přílišná vzdálenost), které brání, aby úkon byl proveden pracovníkem, který za znalce byl označen. Je ovšem nutno dbát přísně toho, aby nebylo zneužíváno tohoto výjimečného ustanovení. Obdobně je možno postupovat i u tlumočnicků, kteří nejsou zapsáni ve stálých seznamech. Bude tomu tak např. u jazyků, jichž znalost je u nás zcela výjimečná, u překladů speciálního názvosloví apod.

Osnova zákona pamatuje i na případy, kdy nejde o úkony uložené úředním opatřením. V těchto případech platí předpisy o zadávání služeb a prací socialistickými organizacemi jednotlivcům.

Jde o speciální ustanovení pro řízení arbitrážní, které je upraveno odchylně od občansko-právního řízení a potřebuje poněkud jinou úpravu i pokud jde o znalce.

V §§ 18 - 20 jde o obvyklá ustanovení upravující vztah nového zákona k dosavadním předpisům; dává se zde možnost vydat podrobnější předpisy k provádění zákona.

Vládní návrh zákona o úpravě poměrů znalců a tlumočnicků plně odpovídá potřebě státu budujícího socialismus s konečným cílem, vytvoření komunistické společnosti. Výbor ústavně právní projednal shora uvedený návrh zákona na své schůzi a doporučuje jej Národnímu shromáždění ke schválení. (*Potlesk.*)

Místopředsedkyně **Hodinová-Spurná**: Hlásí se někdo do rozpravy k tomuto vládnímu návrhu? (*Nikdo.*)

Do rozpravy se nikdo nehlásí, přistoupíme k hlasování.

Nebudou-li proti tomu námitky, dám o celém vládním návrhu zákona hlasovat najednou podle zprávy výboru ústavně právního. Má někdo nějaké námitky proti tomuto způsobu hlasování? (*Nikdo.*)

Nemá. Kdo tedy souhlasí s celým vládním návrhem zákona o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků, a to ve znění zprávy výboru ústavně právního, necht' zvedne ruku! (*Děje se.*)

Je někdo proti? (*Nikdo.*)

Zdržel se někdo hlasování? (*Nikdo.*)

Děkuji. Tím Národní shromáždění **jednomyslně schválilo** vládní návrh zákona o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků. Tím jsme projednali čtvrtý bod pořadu schůze.